

# De financiële crisis en het landbouwperspectief

Hoe groot zijn de problemen rond Griekenland en andere zwakke Europese eurolanden en welke invloed heeft dat op de landbouwsector? Rabobank en ABN Amro geven antwoord en presenteren hun visie op de akkerbouw.



**1 De wereldwijde crisis is achter de rug.**  
Nee. Het leek drie maanden geleden de goede kant op te gaan, maar Griekenland legde volgens Piet Moerland, voorzitter van Rabobank, pijnlijk bloot dat de problemen bij lange na nog niet zijn opgelost. „De financiële en economische crisis komt voort uit fundamentele onbalansen in schuldposities. Dat werd voor het eerst zichtbaar op de Amerikaanse hypotheekmarkt, daarna bij banken en nu bij landen als Griekenland. Die onbalansen moeten eerst worden weggenomen.“

**2 Het Griekse probleem is opgelost.**  
Er zijn afspraken gemaakt met de Griekse overheid, maar daarmee is het probleem nog niet uit de wereld. „Griekenland heeft een geloofwaardigheidskloof. De toezegging van de Griekse overheid om hard in te grijpen is niet genoeg. Dat de mensen daar de straat op gaan, geeft nog niet direct vertrouwen. Bovendien moet Europa eenheid uitstralen. De afgelopen maanden bleken de landen sterk verdeeld. Als we dat kunnen, is het lek boven tafel“, denkt Moerland. Moerland en ook Joop Wijn, lid algemeen bestuur ABN Amro, pleiten voor harde sanctiemaatregelen tegen overheden die de monetaire afspraken aan hun laars lappen. „Ondernemers zijn gebaat bij stabiliteit. Wanneer dat wordt bereikt, trekt de economie sneller aan“, zegt Wijn.

**3 De economie in de eurozone staat er slecht voor.**  
Nee. De eurozone moeten we volgens Moerland vergelijken met de situatie in de Verenigde Staten en Azië. In Griekenland bestaat er weliswaar een begrotingstekort van 13 procent, maar gemiddeld ligt het tekort in de eurozone op 6 procent. In de Verenigde Staten, Verenigd Koninkrijk en Japan ligt het rond de 10 procent. En de schuldpositie steekt ook gunstig af. In de eurozone bedraagt die 70 procent van het Bruto Binnenlands Product, in de Verenigde Staten 90 procent en in Japan zelfs 190 procent.

**4 Een zwakkere euro is goed voor de landbouw.**  
Ja en nee. Door de dalende koers van de euro ten opzichte van de dollar worden producten goedkoper voor landen buiten de eurozone. Daar profiteert de landbouwsector van die exportgericht is. Wijn verwacht een verdere daling naar 1,10 euro in 2011 en geeft een kleine waarschuwing af voor het nadeel op de lange termijn. „Een harde munt zoals voorheen de Duitse Mark en Gulden geven stabiliteit en dat is goed voor het investeringsklimaat. Maar het is niet iets om zenuwachtig van te worden.“

**5 Banken financieren agrarische ondernemers te veel.**  
Nee, zeggen de banken. Beide banken geven aan vooral een focus op ondernemerschap te hebben en niet over te financieren. De Rabobank zette in 2009 wel 13 procent meer leningen uit via Agri en Food Internationaal, waaronder ook de leningen aan Nederlandse boeren zijn inbegrepen. ABN Amro groeide in Nederland 5 procent en verwacht voor 2010 op 2 tot 4 procent groei uit te komen. De groei in leningen is gelijk over de sectoren verdeeld, behalve als de resultaten in een sector onder druk staan. Dirk Duijzer, directeur Agri en Food Rabobank, laat weten het beleid te hebben aangescherpt. „Onze klanten moeten tegenwoordig 25 procent eigen vermogen over hebben na het verstrekken van een lening.“

**6 De financiële crisis raakt de akkerbouwer niet.**  
Nauwelijks. Wanneer consumenten minder geld te besteden hebben of de hand op de knip houden, is er misschien een klein effect. Mensen en dieren blijven eten. De belangrijkste factor voor het inkomen van de akkerbouwer blijft het weer. Over teeltjaar 2010 is ABN Amro gematigd. „Als zich geen uitzonderlijke weersomstandigheden voordoen, zal de productie groot zijn. Dit kan leiden tot lagere prijsniveaus, waarbij de ontwikkeling van de vraag wel een belangrijke invloedsfactor is. De kostprijs beweegt zich rond het gemiddelde, waardoor de inkomens lager kunnen uitvallen“, zegt Martijn Leguijt, sectormanager akkerbouw ABN Amro.

**7 Schaalvergroting is nodig om teler te blijven.**  
Nee. De tendens van schaalvergroting zet zich wel door in de sector, maar is een van de wegen die telers in kunnen slaan. Door samen te werken met collega's of partijen in de keten

is het volgens Pierre Berntsen, directeur agrarische bedrijven ABN Amro Bank, ook mogelijk om met het bestaande areaal een beter inkomen te genereren. Ook specialisatie, intensivering en verbreding zijn mogelijkheden. „Wij zien in de akkerbouw een tendens naar verbreding ontstaan, zoals toerisme, zorg, kinderopvang en het bieden van conferentieruimte. Telers doen daarmee aan risicospreiding. Het is ieder jaar afwachten wat het rendement op teelten is, terwijl een neventak vastigheid geeft.“

**8 Akkerbouwer zijn vraagt meer ondernemerschap.**  
Moeilijke vraag. De opbrengsten voor graan en suikerbieten blijven op de lange termijn schommelen. Daar zul je in je bedrijfsvoering rekening mee dienen te houden. Groeien in grond kost veel kapitaal en een stijgende trend in de ontwikkeling van de kosten zet de resultaten op langetermijn onder druk. Dat vraagt wel ondernemerschap, maar Leguijt vindt het lastig om te zeggen dat er momenteel te weinig van is. „Ik denk dat het belangrijk is dat elke akkerbouwer kijkt waar zijn of haar kwaliteiten liggen en welke capaciteiten men nodig heeft om de gekozen bedrijfsstrategie uit te voeren. Voor de een kan dat liggen in teeltoptimalisatie, voor de ander kan dat liggen op het vlak van bijvoorbeeld samenwerking.“

**9 Aandacht voor een grotere marge is van belang.**  
Ja. De manier waarop zal wel per akkerbouwer verschillen, afhankelijk van wat voor bedrijf men heeft en welke strategie men kiest. Leguijt: „Sommigen zullen kiezen voor optimale inzet van de productiemiddelen en daarbij focussen op kostprijsreductie, anderen zullen het meer zoeken in teelten of teeltmethoden die meer (zouden kunnen) opleveren. In beide gevallen creëer je meer marge.“

**10 Focus op duurzaamheid is nadelig voor bedrijfsinkomen.**  
Nee. Het is een misverstand dat je door in te spelen op duurzaamheid altijd het bedrijfsinkomen onder druk zet. In algemene zin is de aandacht voor duurzaamheid de afgelopen jaren groter geworden. Dit komt tot uiting in meer aandacht van de consument voor duurzame producten, maar ook bijvoorbeeld opwekking van duurzame energie (energie uit biomassa, windmolens). Als akkerbouwer kun je hier op verschillende manieren op inspelen, op een wijze die het beste bij je bedrijf en de continuïteit daarvan past. ■

## Cijfers

Aantal gespecialiseerde akkerbouwbedrijven	10.925
Areaal akkerbouwgewassen (in hectare)	
Totaal	555.411
Granen	228.801
Aardappelen	155.232
Suikerbieten	72.701
Zaaiuien	19.531

